

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΡΑΔΟΥ

ΟΙ ΜΑΓΙΣΣΕΣ

ΟΙ ΜΑΓΙΣΣΕΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ
Αγγελική Ράδου

ΔΙΟΡΘΩΣΗ
Σοφία Ακριδέλη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Δήμητρα Νικολαΐδου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ & ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Δημήτρης Μίλησης

© Για την ελληνική γλώσσα, Εκδόσεις ΑΡΧΕΤΥΠΟ
1η Έκδοση: Οκτώβριος 2018

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΧΕΤΥΠΟ
Χρυσοστόμου Σμύρνης 8
54622 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 429200, Fax. 2310 429205
www.archetypo.com.gr
email: info@archetypo.com.gr

Σύμφωνα με το νόμο 4481/2017 και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας, απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου και η εν γένει εκμετάλλευση μέρους ή συνόλου του έργου με οιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

ISBN: 978-960-421-257-6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	8
Το Πόδι της Μάγισσας	
Θεωρίς	23
Η Φαρμακίδα της Λήμνου	
Alice Kyteler	33
Η Χήρα που Πλάγιαζε με τους Δαίμονες	
Agnes Waterhouse	46
Η Γριά Μάγισσα & ο Γάτος που τον Έλεγαν Σατανά	
Joan Flower	56
Η Μοχθηρή Υπηρέτρια που Μοίραζε Κατάρες	
Mary Sutton	67
Η Μάγισσα που Δικάστηκε απ' το Νερό	
Isobel Gowdie	78
Η Ερωμένη του Διαβόλου	
Catherine Deshayes Monvoisin	88
Η Παιδοκτόνος με τα Δηλητήρια	
Tituba	99
Η Σκλάβα που Μάγεψε το Σάλεμ	

Marie Laveau	110
Η Καθολική Βασίλισσα του Βουντού	
Maddalena Taluti & Charles G. Leland	121
Η Μάγισσα της Φλωρεντίας & ο Μυστικιστής Λαογράφος	
Rosaleen Norton	134
Η Εκκεντρική Ζωγράφος που Λάτρευε τον Πάνα	
Moina Mathers	145
Η Χαρισματική Ιέρεια του Τάγματος της Golden Dawn	
Dion Fortune	157
Η Αποκρυφίστρια που Αγαπούσε τον Θεό	
Helen Duncan	173
Το Μέντιουμ που Δίχασε την Αγγλία	
Doreen Valiente	184
Η Παγανίστρια Κατάσκοπος	
Βιβλιογραφία & Πηγές	202

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Πόδι της Μάγισσας

«Η χώρα είναι γεμάτη μάγισσες. Έχουν κατακλύσει όλα τα μέρη και σύντομα θα κατακυριεύσουν ολόκληρη τη χώρα».
Αρχιδικαστής Έντμουντ Άντερσον Ι, 1602, Ηνωμένο Βασίλειο

«Τα περισσότερα βιβλία περί μαγείας θα σου πουν πως οι μάγισσες δουλεύουν γυμνές. Αυτό συμβαίνει επειδή τα περισσότερα βιβλία περί μαγείας, είναι γραμμένα από άνδρες».
Καλοί Οίωνοί, Neil Gaiman & Terry Pratchett, 1990

Το σύμβολο της πεντάλφα σε κύκλο, το σήμα κατατεθέν θα λέγαμε της μαγείας στις δυτικές κουλτούρες, είναι εκείνο που στις λαϊκές παραδόσεις της Γερμανίας ονομάζεται Drudenfuss, και επικράτησε στην καθομιλουμένη ως «Πόδι της μάγισσας». Το παράδοξο είναι πως αν και η λέξη Druden προσδιορίζει κακόβουλα, νυχτερινά δαιμόνια, η πεντάλφα χαράσσεται ή ζωγραφίζεται ως σύμβολο

προστασίας στα κατώφλια των σπιτιών, στις κούνιες των μωρών, ακόμα στις πόρτες των στάβλων.

Πώς συνυπάρχει αυτή η λαϊκή πεποίθηση με όλες εκείνες τις ιστορίες για τις κακόβουλες μάγισσες που αρπάζουν μικρά παιδιά; Αποτελεί ίσως απομεινάρι ή απολίθωμα μιας εποχής όπου η μαγεία δεν ταυτιζόταν με τη σκοτεινή τέχνη των δαιμόνων; Ακολουθώντας προς τα πίσω τους μύθους, αλλά και τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που τους έθρεψαν, θα αναζητήσουμε εδώ το αργέτυπο της μάγισσας.

Ρώμη δεκαετία του '80: σε μία διαδήλωση κατά της απαγόρευσης των εκτρώσεων, οι συγκεντρωμένες γυναίκες φωνάζουν: *Tremate, tremate, le streghe son tornate!* (Τρέμετε, τρέμετε οι μάγισσες επέστρεψαν!) Και πράγματι από τη δεκαετία του '60 οι μάγισσες έχουν επιστρέψει για τα καλά στον δημόσιο βίο μέσα από πολιτικά, κοινωνικά και πνευματικά-φιλοσοφικά ρεύματα, όπως η Κοινωνική Οικολογία, ο Νεοπαγανισμός, ο Φεμινισμός, αλλά και ακραίες ή ριζοσπαστικές ομάδες όπως η W.I.T.C.H., η Γυναικεία Διεθνής Τρομοκρατική Οργάνωση από την Κόλαση (1968). Αυτό που αναδύθηκε από εκείνη την ανήσυχη περίοδο των συνεχών αλλαγών και έφτασε ως τις μέρες μας, είναι μία αναγεννημένη μαγική, ελευθεριακή και οικολογική παράδοση, με βασικό της χαρακτηριστικό τη δημιουργία ενός νέου μοντέλου μάγισσας που

συνδέεται με τα στοιχεία της Φύσης και τις ενέργειές τους, με την πνευματική εξέλιξη του ανθρώπινου γένους αλλά και του κάθε μάγου-μάγισσας που αναζητά το μονοπάτι του. Η σύγχρονη μάγισσα είναι μαχητική πολιτικά και κοινωνικά, και σε μεγάλο βαθμό ασκεί μία μαγεία περισσότερο ενεργειακή και σε κάθε περίπτωση αναίμακτη. Οι εγγονές των μαγισσών που γλίτωσαν από την πυρά, όπως λέει ένα άλλο δημοφιλές μύθο, έγιναν μαχητριες της οικολογίας και του φεμινισμού (ή μήπως ήταν από πάντα;).

Δύο πρόσωπα, ένας άντρας και μία γυναίκα που αφιέρωσαν τη ζωή τους στον εσωτερισμό και τη μαγεία, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο γι' αυτήν την αλλαγή στη δυτική κουλτούρα: ο Τζεράλντ Μπ. Γκάρντνερ (Gerald B. Gardner 1884-1964) και η Dion Fortune (1890-1946). Γεννημένοι και οι δύο στη Βρετανία στο γύρισμα του 19ου αιώνα προς τον εικοστό, συνδέθηκαν κάποιο διάστημα με τις θρυλικές αποκρυφιστικές οργανώσεις της εποχής και τα παρακλάδια τους, που λειτούργησαν τότε ως φυτώρια της μαγικής τέχνης. Στη συνέχεια ακολούθησαν ο καθένας το δικό του μονοπάτι, ενώ και οι δύο έλαβαν μέρος στον παράλληλο με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, «Πόλεμο των Μάγων», ήτοι τις συντονισμένες προσπάθειες των Βρετανών μυστών να προστατέψουν με τη μαγική τους δύναμη τη χώρα τους από τις επιθέσεις της ναζιστικής Γερμανίας και να αποτρέψουν την εισβολή.

Για την Dion Fortune θα διαβάσετε στη συνέχεια, στο πορτρέτο της όπως παρουσιάζεται από τη συγγραφέα του

βιβλίου Αγγελική Ράδου, οπότε θα δούμε εν συντομία κάποια βασικά στοιχεία για τον Τζεράλντ Μπ. Γκάρντνερ. Με προγονική καταγωγή από τη Σκωτία, θεωρείται κληρονόμος μίας οικογενειακής μαγικής παράδοσης (μία πρόγονός του, η Γκρίσελ Γκάρντνερ, κήκε στην πυρά το 1610).

Η πορεία της μύησής του, ή μάλλον της επαναμύησής του ως κληρονομικός μάγος, είναι μακρά. Αυτό που μας ενδιαφέρει εδώ είναι η δημοσίευση από τον Γκάρντνερ δύο βιβλίων που άλλαξαν τα πάντα: το *Book of Shadows* (*Το Βιβλίο των Σκιών*) το 1953 και κυρίως το *Witchcraft Today* (*Η Μαγεία Σήμερα*) τον επόμενο χρόνο, όπου παρουσιάζει τη σύγχρονη εφαρμογή της μαγείας ως τέχνης, όπως επιβίωσε από την παγανιστική θρησκεία των μαγισσών και των μάγων. Το βιβλίο είχε μεγάλη απήχηση και μέσα από αυτό καθιερώθηκε σταδιακά ο όρος «wicca»: η συνήθης ερμηνεία είναι ότι προέρχεται από τη σαξονική λέξη για τους μάγους, όπως πέρασε στα μεσαιωνικά αγγλικά, και αναφέρεται σε ένα αρχαίο συμβούλιο σοφών («witan»), το οποίο συμβουλευόνταν οι άρχοντες σε κοινωνίες όπως των Σαξόνων.

Η ανάδυση της νεοπαγανιστικής φιλοσοφίας-θρησκείας της Wicca είναι η νέα αυγή για το σύγχρονο μοντέλο της μάγισσας και για τη σταδιακή απαλλαγή της μαγείας από την κατηγορία που τη βάραινε αιώνες, ότι αποτελεί εξ ορισμού σκοτεινή τέχνη.

Όμως πόσο αίμα, πόσος πόνος, πόση καταστροφή προηγήθηκε;

Παλιές ιστορίες από τα βάθη του Μεσαίωνα, είναι η συνήθης απάντηση των εκπροσώπων της σύγχρονης εκκλησιαστικής εξουσίας. Αλλά εδώ υπάρχει μία τεράστια παρεξήγηση, και εκτιμώ ότι πρέπει να είμαστε καχύποπτοι απέναντι στις διαδεδομένες παρεξηγήσεις που δικαιολογούν αποτρόπαιες πράξεις: οι μαζικές διώξεις κατά των μαγισσών και των μάγων, δεν συνέβησαν στα βάθη του σκοτεινού Μεσαίωνα. Η σκοτεινή αλήθεια είναι άλλη: συνέβησαν τον 16ο και τον 17ο αιώνα και έφθασαν μέχρι τον 18ο αιώνα, οπότε και άρχισαν να φθίνουν. Αγγλία, Γαλλία, Σκανδιναβία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Πολωνία, Βέλγιο, Αυστρία, Ελβετία, ήταν οι περιοχές της Ευρώπης όπου κυριάρχησε αυτή η μαζική υστερία, ενώ στη Βόρειο Αμερική έχουμε τη διάσημη υπόθεση των μαγισσών του Σάλεμ. Τρεις περιπτώσεις εκτελέσεων μαγισσών έχουν εντοπιστεί και στη Βραζιλία, με χαρακτηριστική εκείνη της Ursulina de Jesus που κάηκε στην πυρά το 1754, όταν ο σύζυγός της, σημαντικός αξιωματούχος στο Σάο Πάολο, την κατηγορήσε ότι χρησιμοποίησε μαγεία για να τον κάνει στείρο.

Τον τίτλο δε της «τελευταίας μάγισσας της Ευρώπης», τον φέρει η ατυχής Anna Göldi που εκτελέστηκε το 1782 στην Ελβετία: μία γυναίκα χαμηλής κοινωνικής τάξης που εργαζόταν ως υπηρέτρια, και που μάλλον το μοναδικό έγκλημά της ήταν ότι τα διάφορα αφεντικά της την άφηναν έγκυο και την εγκατέλειπαν. Αποτελεί μία κλασική περίπτωση των γυναικών που διώκονταν ως μάγισσες διότι ήταν κοινωνικοί παρίες.

Πριν προχωρήσουμε, νομίζω ότι πρέπει να απαντηθεί το εξής: ήταν όλες οι γυναίκες που καταδικάστηκαν, θύματα των κοινωνικών περιστάσεων ή υπήρχαν πράγματι και μάγισσες ανάμεσά τους; Η εκτίμησή μου είναι πως ναι. Εντός της κυρίαρχης πατριαρχίας, επιβίωναν διαχρονικά θύλακες της προηγούμενης τάξης πραγμάτων, της μητριαρχικής γραμμής και της παγανιστικής λατρείας. Παράλληλα, η μαγική κοινότητα παρέμενε ζωντανή παρά τις διώξεις, γιατί ήταν μια κοινωνία αντεστραμμένη: εδώ κυβερνούσαν οι γυναίκες, οι υπηρέτες, οι σκλάβοι, εκείνοι που ζούσαν στο περιθώριο της κοινωνίας. Για όλες αυτές τις κοινωνικές ομάδες, η μαγεία ήταν το καταφύγιό τους ή και ο μοναδικός τρόπος να βρουν το δίκιο τους απέναντι σε οποιαδήποτε αδικία, αφού δεν είχαν καμία νομική προστασία.

Μάγισσες ή όχι, οι γυναίκες επί δύο σχεδόν αιώνες έγιναν οι «Εβραίοι» ή οι «κομμουνιστές» της εποχής τους, για να θυμίσω κοντινότερες σε εμάς εποχές. Το 1484, ο Πάπας Ιννοκέντιος Η΄ εξέδωσε ένα διάταγμα που καταδίκασε την άσκηση μαγείας και ανέθεσε σε δύο Δομινικανούς, καθηγητές πανεπιστημίων της Γερμανίας και της Αυστρίας αντίστοιχα, τον Γιάκομπ Σπρένγκερ και τον Χάινριχ Κρέμερ, αυτόν τον ιερό πόλεμο. Έτσι οι κυνηγοί μαγισσών απέκτησαν το βασικό θεωρητικό κείμενο και όπλο τους: το *Malleus Maleficarum*, *To Σφυρί των Μαγισσών*, που είναι, χρονολογικά, παιδί της Αναγέννησης, αφού τυπώνεται το 1487. Περιλαμβάνει αναλυτική περιγραφή των πρακτικών της μαγείας και

προσφέρει τεχνογνωσία για τον εντοπισμό και την καταδίκη αυτών που την ασκούσαν. Με τη βοήθεια της νέας τεχνολογίας της εποχής, της τυπογραφίας, που ήταν κάτι σαν την επανάσταση του διαδικτύου στις μέρες μας, το βιβλίο διαδόθηκε παντού, αποδεικνύοντας ότι η ικανότητα της ανθρώπινης φύσης να διαστρεβλώνει κάθε καλό σε κακό, είναι πάντα εντυπωσιακή.

Κραδαίνοντας το *Σφυρί*, Καθολικοί και Προτεστάντες ρίχνονται σε ένα ανελέητο κυνήγι ανθρώπων στην Ευρώπη. Πάνω από το 70% των κατηγορουμένων ήταν γυναίκες, ενώ στην Αγγλία το 90% όσων θανατώθηκαν ήταν γυναίκες. Ο πιθανός αριθμός των θυμάτων κυμαίνεται σύμφωνα με τις πιο συντηρητικές εκτιμήσεις από 40.000 έως 60.000, ενώ σύμφωνα με άλλες έφτασε έως τις 200.000, σε μία εποχή που ο πληθυσμός της Ευρώπης ήταν μικρότερος από τον σημερινό. Κι αν υπολογίσει κανείς και όσους υπόπτους πέθαιναν από τα βασανιστήρια, καταλαβαίνουμε εύκολα ότι ο αριθμός ανεβαίνει κατά πολύ...

Ο Σπρένγκερ, που είχε μία εμμονή με τη σεξουαλική όψη της μαγείας και τη συνουσία των μαγισσών με δαίμονες –προφανώς και με τη γυναικεία σεξουαλικότητα εν γένει για εξίσου προφανείς λόγους–, ανέπτυξε το εντυπωσιακό στην ανοησία του επιχείρημα ότι η ετυμολογία της λέξης femina (γυναίκα) προέρχεται από το faith (πίστη) και minus (ελάχιστος), και αποδεικνύει εξ ορισμού ότι η πίστη της γυναίκας είναι αδύναμη και γι' αυτό εύκολα υποκύπτει στον Διάβολο.

Στη λαϊκή φαντασία καλλιεργήθηκε η εικόνα του Σάμπαθ, της μυστικής σύναξης των μαγισσών σε έναν τόπο όπου συναντούσαν τον Διάβολο και δήλωναν την υποταγή τους, με το «Φιλί της Ντροπής» (Osculum infame). Εκεί μπορούσαν να φτάσουν μόνο με μαγεία, πετώντας πάνω στις σκούπες τους και αλείφοντας το σώμα τους με αλοιφές από λίπος νεογέννητων παιδιών, οστά κρεμασμένων και άλλα αποτρόπαια υλικά. Και ιδού το στερεότυπο της «κακιάς μάγισσας», όπως έφτασε ως τις μέρες μας.

Οι γυναίκες των κατώτερων κοινωνικών τάξεων αποτελούσαν τη βασική δεξαμενή θυμάτων αυτής της μαζικής υστερίας, μαζί με τους πιο φτωχούς και τους ηλικιωμένους, αλλά κανείς δεν ήταν πραγματικά ασφαλής: γυναίκες που ανήκαν και σε ανώτερες κοινωνικές τάξεις, λόγιοι και γενικά μορφωμένοι πάνω από τον χαμηλό μέσο όρο της εποχής, επιφανή μέλη των τοπικών κοινοτήτων, όλοι μπορούσαν να βρεθούν κατηγορούμενοι για μαγεία, να θεωρηθούν υπεύθυνοι για κάθε φυσική καταστροφή, για την κακή σοδειά, για ασθένειες και θανάτους, για τη στειρότητα.

Οι γυναίκες που μιλούσαν δημοσίως, οι γυναίκες που αντιμιλούσαν στους συζύγους τους, οι οξύθυμες, εκείνες που με δύο λόγια τις αποκαλούσαν «στρίγγλες», αν ήταν τυχερές τη γλίτωναν με ένα φίμωτρο που τις ανάγκαζαν να φορούν δημόσια για να μην μπορούν να μιλήσουν, το «χαλινάρι της στρίγγλας». Αν ήταν λιγότερο τυχερές, κατέληγαν στην πυρά ή την αγχόνη.

Όμως το αγαπημένο θήραμα των κυνηγών μαγισσών ήταν η σπιτική μάγισσα ή πιο σωστά η μάγισσα της διπλανής πόρτας, όπου μπορούσαν να της φορτώσουν κάθε αναποδιά της καθημερινής ζωής, αλλά και όλα τα δεινά που συνέβαιναν στην κοινότητα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα σε όλη την Ευρώπη να εκτελούνται γυναίκες με φανταστικές και σχεδόν αστείες κατηγορίες, με καθόλου φανταστικά και αστεία αποτελέσματα όμως: αρκούσε η ομολογία τους με κάθε μέσο, ήτοι αποτρόπαια βασανιστήρια.

Δημιουργήθηκε έτσι ένα ολόκληρος διοικητικός και οικονομικός μηχανισμός που έστηνε μαζικές δίκες, βασανιστήρια και εκτελέσεις, τον οποίο στελέχωναν επαγγελματίες κυνηγοί μαγισσών, δικαστές, ανακριτές, κατηγοροί, δικαστικοί υπάλληλοι, συμβολαιογράφοι, δήμιοι... Όλοι πληρώνονταν για τις «υπηρεσίες» τους από τους υπόδικους ή τα μέλη των οικογενειών τους, δηλαδή το θύμα των βασανιστηρίων ήταν υποχρεωμένο να πληρώνει τους βασανιστές του, ενώ τόσο οι εκκλησιαστικές όσο και οι διοικητικές αρχές είχαν άμεσα οικονομικά οφέλη από τις δημεύσεις των περιουσιών των καταδικασθέντων. Οι κυνηγοί μαγισσών ταξίδευαν από χωριό σε χωριό και οι κάτοικοι όφειλαν να συνεργαστούν και να υποδείξουν τις μάγισσες της περιοχής τους. Διαφορετικά τους θεωρούσαν επίσης ύποπτους, και δεν χρειαζόταν και πολύ για να καταλήξουν επίσης κατηγορούμενοι. Οι δίκες και κυρίως οι εκτελέσεις στην πυρά ή στην αγχόνη ήταν δημόσιες εκδηλώσεις, όπου όλη η κοινότητα ήταν υποχρεωτικό να παρακολουθήσει.

Οι υποτιθέμενες «δίκες» στηρίζονταν σε άγρια βασανιστήρια και σεξουαλική κακοποίηση. Υπό αυτές τις συνθήκες οι κατηγορούμενοι ομολογούσαν και κατηγορούσαν και άλλους, με την ελπίδα να γλιτώσουν τη ζωή τους, οι οποίοι με τη σειρά τους ενοχοποιούσαν περισσότερους, δημιουργώντας ένα είδος επιδημίας.

Εν συντομία, παραθέτω τρεις χαρακτηριστικές περιπτώσεις όπου έχουν διασωθεί ιστορικά στοιχεία.

Σκωτία 1590, North Berwick. Στην πολύκροτη υπόθεση της δίκης που κράτησε δύο χρόνια, ενεπλάκησαν οι βασιλικοί οίκοι και της Σκωτίας και της Δανίας. Οι κατηγορούμενοι, περίπου εκατό έως διακόσια άτομα, θεωρήθηκαν υπεύθυνοι για απόπειρα δολοφονίας του βασιλιά Ιάκωβου ΣΤ΄ και της συζύγου του πριγκίπισσας Άννας της Δανίας, ξεσηκώνοντας τρομερές θύελλες που τους εμπόδιζαν να επιστρέψουν στη Σκωτία μετά τους γάμους τους. Η Agnes Sampson, μαία και θεραπεύτρια, γνωστή ως Wise Wife of Keith και ο Dr. John Fian, λόγιος και διευθυντής σχολείου, υπέστησαν φρικτά βασανιστήρια και εκτελέστηκαν και οι δύο, αφού ομολόγησαν ότι συμμετείχαν σε συνάξεις μαγισσών με άλλα 200 άτομα. Εκεί, υποτίθεται πως συναντούσαν τον Διάβολο που τους έδινε οδηγίες για να δηλητηριάσουν τον βασιλιά και τους οικείους του και να βουλιάξουν το πλοίο του. Η υπόθεση διαδόθηκε μέσα από τη λαϊκή φυλλάδα *Newes from Scotland*

και λέγεται πως υπήρξε η έμπνευση του Σαίξπηρ για τη σκηνή των μαγισσών στον *Μακπέθ*.

Η περίπτωση της ανεξάρτητης διοικητικά μητρόπολης του Trier στη Γερμανία είναι πραγματικά ανατριχιαστική. Ο αρχιεπίσκοπος Johann von Schönenberg θεώρησε καθήκον του να καθαρίσει την περιοχή από τρεις κατηγορίες, τους Προτεστάντες, τους Εβραίους και τους μάγους-μάγισσες. Μεταξύ 1581 και 1593 εκτελέστηκαν 368 έως 1.000 ψυχές, ενώ τα παιδιά των καταδικασθέντων εξορίστηκαν. Και πάλι το μεγαλύτερο ποσοστό των θυμάτων ήταν σταθερά, όπως σε όλες τις περιπτώσεις, γυναίκες. Η φρενίτιδα ήταν τόσο μεγάλη που σε μερικά χωριά της περιοχής, σχεδόν ξεκληρίστηκε ο γυναικείος πληθυσμός τους. Στη Γερμανία μάλιστα δημιουργήθηκαν και ειδικές φυλακές, τα Drudenhäuser, με χαραγμένα στους τοίχους τους εδάφια από τη Βίβλο, ώστε να κρατούνται και να ανακρίνονται οι ύποπτοι για μαγεία.

Όμως παρά το λουτρό αίματος στην Ευρώπη, η πιο διάσημη δίκη μαγισσών στη δυτική κουλτούρα είναι εκείνη του Σάλεμ, στη Νέα Αγγλία. Μεταξύ 1692 και 1693 η κοινότητα των Πουριτανών της περιοχής κατελήφθη από ένα είδος μαζικής υστερίας που οδήγησε στην εκτέλεση 20 ατόμων δια απαγχονισμού (πλην ενός), 14 εκ των οποίων γυναίκες, συν 5 ακόμα (ανάμεσά τους και δύο βρέφη) που πέθαναν στη φυλακή, και δύο σκύλων. Εξ όσων γνωρίζω, είναι η μόνη επίσημη αναφορά στη θανάτωση ζώων ως «όργανα του Διαβόλου», αλλά υπάρχουν στοιχεία ότι οι γάτες, ως το κατεξοχήν κατοικίδιο

της μάγισσας, συχνά κατέληγαν στην πυρά επίσης ή θανατώνονταν με άλλους τρόπους.

Πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτή την υπόθεση, όπου συνολικά 200 άτομα κατηγορήθηκαν, έπαιξε η σκλάβια Tituba, η ιστορία της οποίας περιγράφεται αναλυτικά στο παρόν βιβλίο.

Η περίπτωση του Σάλεμ ενέπνευσε ένα από τα σημαντικότερα πολιτικά θεατρικά έργα, το *Crucible* του Άρθουρ Μίλερ, ο οποίος μελέτησε τις δικογραφίες και διαπίστωσε πως το φαινόμενο είχε εντυπωσιακές ομοιότητες με τη δράση της μακαρθικής Επιτροπής Αντιαμερικανικών Ενεργειών τη δεκαετία του '50, αλλά και με τις δίκες της Μόσχας το 1936. Οι δίκες αυτές ήταν σχεδιασμένες για να προκαλέσουν τρόμο στο κοινό αίσθημα, αποτελούσαν δημόσιο θέαμα και ήταν οργανωμένες ως θεατρικές παραστάσεις ή τελετουργίες. Και υπήρχε μόνον μία πιθανή έκβαση: η εκ των προτέρων αποφασισμένη ενοχή των κατηγορουμένων.

Κι αυτό είναι το σημείο, εκτιμώ, που απαντά στο ερώτημα για τη φύση αυτού του παραλογισμού. Από ένα σημείο και μετά στην ανθρώπινη ιστορία, οι γυναίκες πρέπει να υποταχθούν πάση θυσία και με κάθε μέσο. Οι άνδρες στην πατριαρχική μορφή κοινωνίας θεωρούν σταθερά τις γυναίκες επικίνδυνες ή εν δυνάμει επικίνδυνες, άρα πρέπει να τις ελέγξουν δια του φόβου. Πρέπει να φοβούνται οι ίδιες, αλλά πρέπει και η κοινωνία να τις φοβάται. Η μάγισσα είναι η ενσάρκωση του αρχέτυπου, αλλά και του κοινωνικού στερεότυπου, του «δαιμονικού θηλυκού». Ποια ήταν